

© 2016 by Editura POLIROM

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Designul copertei: Radu Răileanu în colaborare cu High Contrast

Pe copertă: desen de Gheorghe Crăciun

Fotografii și documente: din Arhiva Crăciun

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4 ; P.O. BOX 266, 700506

București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53

www.cartearomaneasca.ro

Editura CARTEA ROMÂNEASCĂ

București, Calea Victoriei nr. 133, sect. 1

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

CRĂCIUN, GHEORGHE

Imagini, litere și documente de călătorie / Gheorghe Crăciun; ed. îngrijită de Carmen Mușat și Oana Crăciun; pref. de Carmen Mușat. – Iași: Polirom; București: Cartea Românească, 2016

ISBN print: 978-973-23-3156-9

ISBN ePub: 978-973-46-6486-3

ISBN PDF: 978-973-46-6487-0

- I. Mușat, Carmen (ed.)
- II. Crăciun, Oana (ed.)
- III. Mușat, Carmen (pref.)

821.135.1-992

Printed in ROMANIA

Gheorghe CRĂCIUN

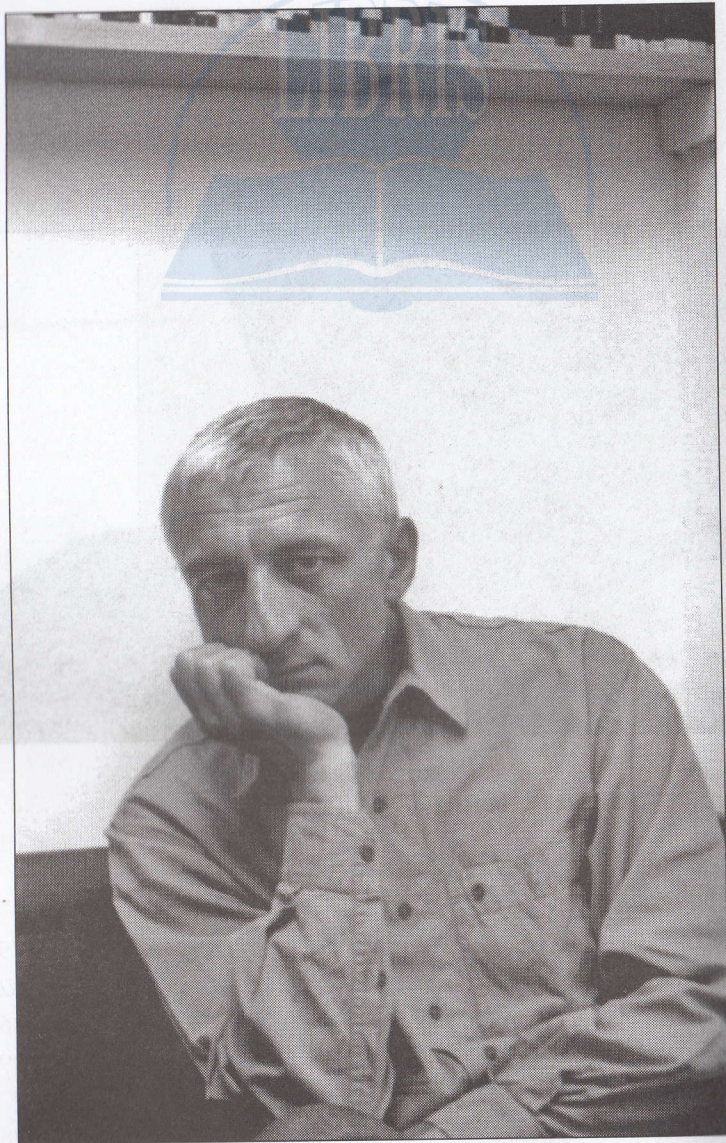
Imagini, litere și documente de călătorie

Ediție îngrijită de Carmen Mușat și Oana Crăciun

Prefață de Carmen Mușat

POLIROM
CARTEA ROMÂNEASCĂ
2016

Gheorghe Crăciun
 Portret de Ion Dumitriu

Cuprins

<i>Notă asupra ediției</i>	5
<i>Un autor de interfață</i>	9
<i>Tabel biobibliografic</i>	15
Ziua în care am început să scriu	33
Traseu recompus	42
Negruzzi și jucătorul de table	46
Poezie de mare viteză pentru un alergător de cursă lungă	50
Dublă partidă maghiară	52
Ene și o jumătate de veac	55
Utopia mea	58
Itinerarii cu Dealul lui Bernea	63
În ce măsură proiectele dumneavoastră literare țin cont de orizontul de așteptare al cititorului?	69
Impactul „stanțelor” bacoviene	71
Între Tîrgul de Carte de la Frankfurt și pățania poetului Ion Mureșan	74
Ce mai înseamnă astăzi optzecismul?	79
Gesturi, texturi, casete cu obiecte	82
Madi... ..	86
În Sighișoara, lângă Turnul cu Ceas	89
<i>Legături bolnăvicioase</i> de Cecilia Ștefănescu	97
Omul de care m-a despărțit un munte	98
Confesiune tardivă	104
Cum ați debutat?	108

Koneț film[a].	109
Memorie răsturnată	111
„Ce anume v-ați autocenzura?”	119
Prezentul și memoria	120
Croh și profesorul Crohmălniceanu.	125
Care este portretul-robot al cititorului cărților dumneavoastră?	129
Marfa și banii	130
Fara diacritice	132
Lecturile mele	139
Bătrînul Werther a rămas în manuscris	141
Care a fost cea mai inedită reacție din partea unui cititor al cărților dvs.?	145
Cartograful eului precar.	146
Y compris...	153
Ziduri, embleme, grafografii	156
Darul lui Toca	167
Ați mai scrie dacă ați fi sigur că nu vă citește nimeni?	168
Prietenie și poezie	169
Sinteți un scriitor cu metehne și tabieturi?	178
Silueta transparentă a scrisului.	180
Ce cărți nu citiți?	185
Mîna tragică	186
Bluza de scai și pulovărul gri de lînă	191
Poveste postmodernă cu o fantomă incertă	195
Care sînt personalitățile providențiale ale culturii române?	200
Vedere și viziune, galben și aur	201
Video-clipele prozei.	209
Cum mai e astăzi posibilă cultura umanistă?	214
Cu ocazia proiectului „Les Belles Étrangères” 2005	216
Două secvențe LBE 2005	223
Histrionul tragic	227

ADDENDA

Les arts modestes? Pourquoi pas?	233
Semnul lui Max.	235
Hard & Soft	236
Pictura lui Ion Dumitriu (1984)	243
Pictura lui Ion Dumitriu (1991)	246
Despre pictura lui Ion Dumitriu în 1089 de cuvinte	248
Schiță de portret	251
Materie și obiect; gest și concept	254
Adecvarea la spațiu	258
Portret de grup cu turn medieval.	262
Fragmentul ca senzație, stare de conștiință și procedeu ontologic	269
O zi de primăvară	276
[De acel deal m-am folosit spre a vedea]	284
Plăcerea vidă	285
Din nou lîngă Turnul cu Ceas	287
P45 – Song of myself.	292
Litere, ambalaje și documente de călătorie. Sumar (variantă)	295
Imagini, litere și documente de călătorie. Sumar (variantă)	296
Litere, ambalaje, documente. Sumar (variantă)	298
Imagini, Litere și documente de călătorie. Sumar provizoriu	299
DIN ARHIVA FOTOGRAFICĂ.	301

Traseu recompus

În vara lui 1990, la prima mea ieșire din țară, m-am întâlnit cu Dan Culcer la Paris. El m-a dus pentru prima dată la o librărie FNAC, prin zona Halelor, dacă îmi amintesc bine. A fost un șoc, pentru că mă aflam într-un spațiu cvasilabirintic, întins pe cinci etaje, cu mult mai mare decât binecunoscutele noastre „magazine universale” de inspirație comunistă, în care nu vedeam decât discuri (CD-urile reprezentau pe atunci o industrie aflată abia la începuturi), casete audio și video și, bineînțeles, cărți. În spațiul rezervat literaturilor din centrul și Estul Europei am descoperit, printre altele, etalate la rînd, în teancuri frumos ordonate, cel puțin șapte cărți diferite semnate de Soljenițin. Aproape cît toate celelalte opuri la un loc ale autorilor estici prezenți acolo... Am fost firește impresionat, fără să știu că în 1990 interesul pentru scrierile marelui disident rus era deja, în Franța, în scădere. Pentru a-mi tempera predispozițiile patetic-retorice, Dan Culcer m-a invitat să-mi las amprente pe orice copertă din zecile de volume expuse, urmînd ca a doua zi să revin și să constat că urmele mele erau tot acolo... Așa încît acum, la scurtă vreme după o carte publicată în Franța, mă aflu în postura unui autor care nu-și face prea multe iluzii. Știu că în general autorul român e un bovaric, care visează să-și vadă o carte tipărită la Paris. Aș minți dacă aș spune că acest tip de bovarism mie mi-a fost necunoscut. Ca scriitor român simți nevoia să mai și evadezi dintr-o cultură prea mică, în mod cert periferică și, în concretul ei, prea meschină. Simți cu alte cuvinte nevoia unei confruntări cu o cultură străină, cu un

public diferit. Bine, și ce-i cu asta? Cititorul nu este și el un om ca toți oamenii? Este cititorul francez mai profund și mai cultivat decît cititorul român?

Am reușit să ajung la Paris chiar în momentul apariției acestei cărți. M-am întâlnit cu Maurice Nadeau, editorul, cu Anne Sarraute (fiica celebrei romanciere, Nathalie Sarraute!), redactorul de carte, cu Odile Serre, traducătoarea, și cu Serge Fauchereau, prefațatorul cărții mele. Nu mai lipsea decît regretatul „desantist” Ovid S. Crohmălniceanu, cel care cu doi-trei ani în urmă scrisese în franceză un mic eseu despre această *Composition aux parallèles inégales*, rămas în manuscris și acum...¹

Dar i-am regăsit în Paris și pe vechii mei prieteni și colegi de la filologia bucureșteană a anilor '70: Jean Patringenaru și Mihai Gaiță. În urmă cu cîțiva ani, ei au înființat în Cartierul Latin o librărie de carte filosofică (*Le Chemin des Philosophes*), pe care eram extrem de curios să o cunosc pe viu și nu doar din relatările unor prieteni comuni. Inițial mă gîndisem că în această librărie-anticariat aș putea pune în scenă și o mică lansare a romanului meu. La fața locului am descoperit însă un spațiu realmente sufocat de cărți, în care prea puține persoane și-ar fi putut găsi un loc. Dar ce cărți! Ediții princeps, titluri din primele decenii ale secolului trecut, de mult epuizate, rarități bibliofile cu semnăturile autorilor – totul la prețuri pe măsură. Cu ceștile de cafea în față, fumînd și povestind pe îndelete, am petrecut acolo, pe „Drumul Filosofilor”, o zi întreagă. Timp în care am zărit prin geamul aburit de ploaie cîteva fețe indifferente oprindu-se în fața vitrinelor. Nimeni n-a deschis ușa librăriei toată ziua. E adevărat, era frig și ploua și studenții se aflau încă în vacanța de Paști. Cum e tot așa de adevărat că sînt și zile în care în librăria lui Mihai Gaiță poate intra un cumpărător cu bani, ale cărui interese

1. Între timp, eseuul lui Ov. S. Crohmălniceanu a apărut în ediția a III-a a romanului *Compunere cu paralele inegale*, publicată în cadrul Seriei de autor, în 2015.

de lectură și bibliofile pot să depășească posibilitățile financiare a zece clienți la un loc...

Dar care e legătura dintre acest nou exemplu negativ și cartea mea? Când am ajuns în 1990 la Paris, aveam cu mine destul de multe exemplare din *Compunere cu paralele inegale*, romanul apărut în 1987 la Cartea Românească. Am coborât din tren în Gara de Est și am descins la prietenii mei. Am depănat amintiri, am făcut calcule și previziuni, am formulat împreună speranțe și temeri. Cu ajutorul lui Jeannot și Mihai, am alcătuit o listă de edituri pariziene la care am trimis cartea. Nici un răspuns. Cred că pe atunci eram cu adevărat un bovaric, iar prietenii mei au făcut greșeala de a-mi trata naivitatea cu prea mult respect.

Cîteva ani mai tîrziu am cunoscut-o pe Odile Serre, pe coasta Atlanticului, la Saint-Nazaire, cu ocazia unui colocviu despre literatura română, unde am fost și eu prezent grație bruștei simpatii pe care proza mea i-o trezise lui Dumitru Țepeneag, cel care m-a recomandat organizatorilor. Cum fiecare dintre scriitorii invitați trebuia să prezinte ceva la încheierea colocviului, eu am scos din buzunar un capitol din *Compunere...* (*Sujet au choix*), tradus în franceză de Daniel Pujol și apărut deja în revista *Temps Modernes*, din care a citit pînă la urmă un fragment Odile. Eu citisem fragmentul corespunzător din română. Așa ne-am cunoscut. Au urmat o destul de bogată corespondență, schimburi de cărți, discuții (cu ocazia rarelor noastre revederi în România), decizia Odilei de a-mi traduce cartea.

La Saint-Nazaire se afla în sală și Serge Fauchereau. Apărută în România prin anii '70, cartea lui, *Introducere în poezia americană modernă*, trona în biblioteca mea de la Brașov, dezmembrată cu totul de atîta răsfoit. Nici nu se terminase bine „numărul” meu de autor, cînd Serge Fauchereau în carne și oase s-a apropiat de masa la care încă mă aflam și mi-a spus că și el vede în literatură o expresie a corporalului, mimînd în același timp gestul unei persoane care și-ar scoate visceralele la vedere. După

care vreo două-trei ore ne-am plimbat cu mașina (condusă de Yolande, soția sa, redactorul-șef al revistei *Missives*) prin localitățile învecinate cu Saint-Nazaire, discutînd vrute și nevrute, ca doi vechi prieteni.

În sfîrșit, în urmă cu cinci-șase ani, l-am cunoscut la București, în holul unui hotel de pe Calea Victoriei, pe Maurice Nadeau. Era însoțit de Serge Fauchereau și de poetul american Louis Simpson, căruia tocmai i se furase portofelul cu acte și bani. Poetul avea o figură destul de zîmbitoare, iar cel care se agita mai tare era prietenul său francez... Deși petrecută pe fugă, în acel context nu tocmai plăcut, întîlnirea mea cu marele istoric al Suprarealismului a fost destinsă și taciturnă. Nu prea eram în apele mele, lipsa exercițiului în utilizarea francezei vorbite mă inhiba. Promisiunea lui Maurice Nadeau că îmi va publica în Franța romanul m-a lăsat aproape indiferent. Să mi se fi reactualizat atunci instantaneu în memorie „lecția” lui Dan Culcer, cu amprente de pe copertă?... Nu știu. Cert este că, pînă la urmă, Maurice Nadeau s-a ținut de cuvînt. Mi-e imposibil acum să-mi fac și cea mai vagă idee despre drumul acestei cărți în țara lui Flaubert. Mi-e imposibil să știu cît de persuasivă pentru cititorul francez se va dovedi prefața lui Serge Fauchereau. Tot ce știu e că am avut norocul unei traduceri de excepție. Nu pot să nu-i mulțumesc încă o dată aici atît de răbdătoarei cu mine și exigenței cu sine Odile Serre. Mă uit la această ediție franceză ca la o carte cu doi autori. Și totuși, imaginile și muzica ei îmi sînt atît de apropiate, de parcă aș fi scris-o eu însumi în franceză. Iată, într-adevăr, o dedublare auctorială mai mult decît fericită... La urma urmelor, poate că asta e totul.

(în *Observator cultural*, nr. 63, 8 mai 2001)